

SA EXAM PAPERS This Paper was downloaded from SAEXAMPAPERS
SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

SA EXAM PAPERS

Proudly South African

JUNIE EKSAMEN
GRAAD 12
2025
NASIENRIGLYNE

EKONOMIE (VRAESTEL 1)

19 bladsye

SA EXAM PAPERS

Proudly South African

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1****1.1 MEERVOUDIGE KEUSEVRAE**

1.1.1 B - Verbruiksbesteding, Investerings, staatsuitgawes en Netto uitvoere ✓ ✓

1.1.2 B - Tersiêre sektor ✓ ✓

1.1.3 C - Uitbreiding ✓ ✓

1.1.4 C - Vermindering van rentekoerse ✓ ✓

1.1.5 D - Sosiale onstabiliteit ✓ ✓

1.1.6 D - Plaaslike regering ✓ ✓

1.1.7 A – Appresiasie ✓ ✓

1.1.8 A – Absolute voordeel ✓ ✓

(16)

1.2 BYPASSENDE ITEMS

1.2.1 C ✓

1.2.2 F ✓

1.2.3 D ✓

1.2.4 H ✓

1.2.5 G ✓

1.2.6 I ✓

1.2.7 B ✓

1.2.8 E ✓

(8 x 1) (8)

1.3 **GEE EEN TERM**

1.3.1 Endogene redes ✓

1.3.2 Ekonomiese aanwysers / Samevallende aanwysers. ✓

1.3.3 Markprys. ✓

1.3.4 Provinsiale begroting ✓

1.3.5 Kollektiewe goedere ✓

1.3.6 Globalisering ✓ (6 x 1) (6)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord TWEE vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 2: MAKRO-EKONOMIE

2.1 Beantwoord die volgende vrae.

2.1.1 Noem enige TWEE belastings op produksie.

- Betaalstaat-belasting ✓
- Belasting op grond en geboue ✓
- Lisensiegelde ✓
- Belasting op besoedeling ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 1) (2)

2.1.2 Wat veroorsaak dat werkloosheid toeneem tydens resessie?

Tydens 'n resessie neem ekonomiese aktiwiteite steeds verder af, wat veroorsaak dat sommige sakeondernemings gesluit word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1 x 2) (2)

2.2 DATA RESPONS**2.2.1 Identifiseer die nywerheid wat in die derde kwartaal van 2024 die minste tot die ekonomie bygedra het.**

Mynbedryf ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1)

2.2.2 Noem enige EEN metode wat gebruik word om BBP te bereken.

- Produksiemetode ✓
- Inkomste metode ✓
- Bestedingsmetode ✓

2.2.3 Beskryf kortliks die term *bruto nasionale produk*.

Bruto nasionale produk verwys na die waarde van alle finale goedere en dienste geproduseer deur die permanente inwoners van 'n land binne 'n spesifieke tydperk. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.2.4 Hoe word basiese pryse omgeskakel na markpryse?

Basiese pryse word omgeskakel na markpryse deur belasting op produk by te voeg en subsidies op produk af te trek. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.2.5 **Waarom is dit belangrik om reële binnelandse syfers in 'n land te monitor?**

- Reële BBP-syfers help om die neigings in ekonomiese groei te identifiseer, wat sakeondernemings en die regering in staat stel om potensiële resessie- of uitbreidingsperiodes te verwag. ✓✓
- Reële BBP-syfers is belangrik om ekonomiese prestasie te vergelyk. ✓✓
- Reële BBP-syfers verskaf bewustheid van die doeltreffendheid in die toekenning van hulpbronne in die ekonomie. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2) (4)

2.3 **DATA RESPONS**

2.3.1 **Identifiseer die instelling wat verantwoordelik is vir die handhawing van finansiële stabiliteit in Suid-Afrika.**

Sentrale bank / SARB ✓

(1)

2.3.2 **Noem enige EEN monetêre-beleidsinstrument.**

- Rentekoerse ✓
- Kontant reserwe vereiste ✓
- Ope marktransaksies ✓
- Morele oorreding ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1)

2.3.3 **Beskryf kortliks die term *fiskale beleid*.**

Fiskale beleid verwys na die regering se strategie vir die bestuur van nasionale besteding deur belasting en staatsbesteding te gebruik om ekonomiese aktiwiteit te beïnvloed en te reguleer. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.3.4 **Verduidelik die positiewe impak van bo-matige krediet in die ekonomie.**

- Die positiewe impak van buitensporige krediet in die ekonomie sluit verbetering in ekonomiese groei in deur 'n toename in verbruikersbesteding en investering. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.3.5 **Hoekom sal die regering beleid implementeer wat 'n oorverhitte ekonomie sal vertraag?**

- 'n Oorverhitte ekonomie lei tot 'n situasie waar daar 'n toename in die vraag na goedere en dienste is as gevolg van te veel geld in omloop, wat ekonomiese onstabiliteit veroorsaak. ✓✓
- Die regering implementeer beleide om 'n oorverhittingsekonome te vertraag deur vraaginflasie te verminder, wat help om verbruikers se koopkrag te beskerm. ✓✓
- Hierdie beleide word ook gebruik om langtermyn ekonomiese stabiliteit te bevorder deur te verhoed dat die ekonomie teen 'n onvolhoubare tempo groei. ✓✓
- Die regering beoog om die handelsdesifit te verminder aangesien verhoogde verbruikersbesteding tydens 'n oorverhittingsekonome dikwels tot hoër invoere lei. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2)

(4)

2.4 **Bespreek die tendenslyn en amplitude as kenmerke wat voorspelling ondersteun.**

Tendenslyn

- 'n Tendenslyn weerspieël die algehele rigting van die ekonomie. ✓✓
- 'n Geleidelik opwaarts-hellende tendenslyn dui op positiewe ekonomiese groei oor die lang termyn. ✓✓
- 'n Geleidelik afwaarts skuins tendenslyn dui op 'n negatiewe ekonomiese groei. ✓✓
- 'n Redelike horisontale tendenslyn wys na 'n stagnerende ekonomie.

(Maks. 4)

Amplitude

- Die amplitude meet die variasie tussen die tendenslyn en die deur, sowel as tussen die tendenslyn en die hoogtepunt van die sakesiklus. ✓✓
- Dit dui op die intensiteit van die opswaai en afswaai in ekonomiese aktiwiteite. ✓✓
- 'n Groter amplitude tydens opswaai dui op sterk onderliggende kragte, wat lei tot langer siklusse. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(Maks. 4) (8)

2.5 **Hoe kan huishoudings as sleutel-deelnemers aan die ekonomiese kringloopmodel bydra tot die groei en ontwikkeling van die ekonomie?**

- Huishoudings kan die kwaliteit van die produksiefaktore verbeter deur hul vaardighede te ontwikkel wat produktiwiteit sal bevorder. ✓✓
- Huishoudings kan hul produksiefaktore teen laer pryse verskaf wat kan help om pryse te verlaag en produktiwiteit te verhoog. ✓✓
- Huishoudings kan die verbruik van luukse goedere verminder wat die totale vraag sal beperk en pryse sal stabiliseer. ✓✓
- Huishouding kan stabiliteit in die arbeidsmark bevorder deur arbeidsonrus en stakings tot die minimum te beperk. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(Allokeer 'n maksimum van 2 punte vir blote lys van voorbeelde/feite)

(4 x 2)

(8)

VRAAG 3: MAKRO-EKONOMIE**3.1 Beantwoord die volgende vrae.****3.1.1 Verskaf enige TWEE bronne van staatsinkomste.**

- Belasting. ✓
- Donasies. ✓
- Regeringseiendom. ✓
- Lenings. (Uitlening)✓
- Administratiewe inkomste / (lisensies / tolgeld). ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2 x 1) (2)

3.1.2 Hoe sal internasionale handel deur hoë inkomste-vlakke geraak word?

As mense 'n hoë inkomste verdien, sal internasionale handel toeneem, aangesien baie dit kan bekostig om die produkte van ander lande te koop. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (1 x 2) (2)

3.2 DATA RESPONS**3.2.1 Identifiseer die belastingkoers wat die maksimum belastinginkomste gee.**

- 40% ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (1)

3.2.2 Watter instelling is verantwoordelik vir die invordering van belasting in Suid-Afrika?

- Suid-Afrikaanse Inkomstediens. ✓
- SARS. ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (1)

3.2.3 Beskryf kortliks die term *Laffer-kurwe*.

Dit is 'n diagram wat 'n verband tussen die belastingkoers en die belastinginkomste toon. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

3.2.4 Waarom sal 'n belastingkoers van 10% beskou word as 'n motivering om te werk?

- Wanneer mense geld begin verloor deur belasting sal hulle aangemoedig word om meer te werk om die geld wat hulle deur belasting verloor het terug te kry. ✓✓
- 'n Belastingkoers van 10% is 'n motivering om te werk aangesien dit laag en bekostigbaar is, mense sal werk aangesien hulle meer besteebare inkomste sal ontvang. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

3.2.5 Argumenteer teen 'n verhoging in die belastingkoers van 40% tot 60% deur die regering.

- 'n Verhoging in belastingkoers van 40% tot 60% sal lei tot 'n afname in belastinginkomste van R200 miljard tot R170 miljard of dit sal lei tot 'n afname in belastinginkomste met R30 miljard. ✓✓
- Wanneer die belastingkoers te hoog is op 60% sal mense minder werk aangesien hulle onwillig sal wees om soveel belasting te betaal wat die belastinginkomste vir die regering sal verminder. ✓✓
- Verhoogde belastingkoerse sal ook lei tot belastingontduiking deur die firmas aangesien hulle minder inkomste sal rapporteer of ander onwettige maniere sal vind om minder belasting te betaal. ✓✓
- Sommige besighede kan hul wend tot die toepassing van meer belasting-vermydingsmaatreëls om die bedrag belasting betaalbaar te verminder. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2)

(4)

3.3 DATA RESPONS

3.3.1 Hoeveel rekeninge het ons in Suid-Afrika se betalingsbalans?

Drie. ✓

(1)

3.3.2 Identifiseer die item wat onder die lopende rekening aangeteken moet word.

Goedere uitvoere. ✓

3.3.3 Beskryf kortliks die term *betalingsbalans*.

Dit is 'n sistematiese rekord (stelling) van 'n land se handels- en finansiële transaksies met die res van die wêreld, oor 'n gegewe tydperk. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

3.3.4 Hoekom is dit belangrik om die onaangetekende transaksie-item op die betalingsbalans te hê?

Hierdie item verseker dat die betalingsbalans optel, dit is 'n inskrywing wat probeer om die effek van foute en weglatings reg te stel. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

3.3.5 **Gebruik die inligting in die tabel hierbo om die saldo op finansiële rekening te bereken.**

Netto direkte belegging	46 777
Netto portefeulje-belegging	2 600
Netto finansiële afgeleide instrumente	7 600
Netto ander beleggings	17 000
Reserwe bates ✓	11 000 ✓
(Al 5 korrek een punt)	(Al 5 korrek een punt)
Saldo op finansiële rekening	84 977 ✓✓

Of

Netto direkte belegging + Netto portefeulje-belegging + Netto finansiële afgeleide instrumente + Netto ander beleggings + Reserwe bates ✓ =
 $46\,777 + 2\,600 + 7\,600 + 17\,000 + 11\,000 \checkmark = 84\,977 \checkmark\checkmark$

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2) (4)

3.4 **Verduidelik die wisselkoers stelsels met verwysing na vryswewende en beheerde swewende wisselkoers stelsels.**

Vry-swewende wisselkoersstelsel

- Dit is die stelsel waarin die wisselkoers suiwer bepaal word deur die markkragte van vraag en aanbod op ewewigsvlak. ✓✓
- Hierdie wisselkoersstelsel word in Suid-Afrika gebruik. ✓✓
- As plaaslike inwoners besluit om meer van ander lande te koop, daal die waarde van die plaaslike geldeenheid. ✓✓
- Die waarde van die plaaslike geldeenheid behoort te waardeer as daar meer invloed van buitelandse valuta in die land is. ✓✓

(Maks 4)

- Dit is die wisselkoersstelsel waarin die waarde van die wisselkoers bepaal word deur die markkragte van vraag en aanbod met sentrale bank-ingryping. ✓✓
- Die wisselkoers word toegelaat om binne 'n sekere voorafbepaalde geïdentifiseerde limiet deur die reserwebank te fluktueer. ✓✓
- Die sentrale bank pas devaluasie en herwaardasie toe wanneer dit nodig is om die korttermyn skommeling glad te maak. ✓✓
- Die sentrale bank word 'n sleutel-deelnemer in die buitelandse valutamark deur binnelandse en buitelandse valuta te koop en te verkoop. ✓✓

(Maks 4)

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 4) (8)

3.5 **Hoe beïnvloed privatisering enige van die vier makro-ekonomiese doelwitte van die staat?**

Positief

- Ekonomiese groei kan toeneem met privatisering aangesien die meeste private besighede produktief doeltreffend sal wees en meer sal produseer om hul winste te verhoog. ✓✓
- Privatisering sal die regering in staat stel om die belasting van die besighede te ontvang wat gebruik kan word om maatskaplike dienste te finansier en ekonomiese billikheid te verseker.
- Privatisering sal lei tot meer uitvoere as gevolg van massaproduksie wat die regstellings van die betalingsbalans kan verseker. ✓✓

Negatief

- Volle indiensneming sal moeilik wees om met privatisering te bereik, aangesien die besighede slegs diegene in diens sal neem wat waarde vir die maatskappy bring en sommige van diegene wat voorheen in diens was, afdank. ✓✓
- Prysstabiliteit sal heel waarskynlik moeilik wees om te bereik aangesien die private sektor meer besorg is oor winste as die welsyn van die mense. ✓✓
- Ekonomiese billikheid sal moeilik bereikbaar wees aangesien die produksiefaktore in die hande van die min private individue sal wees. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoorde.)

('n Maksimum van 2 Punte vir die blote lys van feite/voorbeelde)

(4 x 2)

(8)

[40]

VRAAG 4: MAKRO-EKONOMIE**4.1 Beantwoord die volgende vrae.****4.1.1 Noem enige TWEE oorsake van die sakesiklus.**

- Monetaristiese benadering / eksogene. ✓
- Keynesiaanse benadering/endogene. ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 1) (2)

4.1.2 Hoekom sal 'n Suid-Afrikaanse burger die dollar aanvra?

- Om goedere uit die VSA in te voer waarvoor in dollars betaal moet word. ✓
- Die Suid-Afrikaner wil dalk by toerisme in die VSA betrokke wees.

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1 x 2) (2)

4.2 DATA RESPONS**4.2.1 Identifiseer die oorspronklike ewewig-hoeveelheid.**

- Y_1 ✓

(1)

4.2.2 Noem enige EEN tipe sakesiklus.

- Kitchin ✓
- Jugler ✓
- Kuznets ✓
- Kondratieff ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1)

4.2.3 Beskryf kortliks die term ekstrapolasie.

Ekstrapolasie verwys na die gebruik van historiese ekonomiese data om toekomstige tendense of uitkoms te skat en te voorspel. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

4.2.4 Watter impak het 'n toename in totale vraag op reële uitset?

- 'n Toename in totale vraag lei tot 'n toename in reële uitset aangesien maatskappye reageer op hoër vraag deur meer te produseer. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

4.2.5 Hoe kan die regering die koste van produksie verlaag?

- Die regering kan die koste van produksie verlaag deur kontant aanspooring. ✓✓

- Verskaffing van infrastruktuurdienste soos vervoer, kommunikasie, wat ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2 x 2)

4.3 DATA RESPONS

4.3.1 Identifiseer die jaar met die swakste handelsvoorwaardes in Suid-Afrika.

- 1965. ✓ (1)

4.3.2 Hoeveel kwartale word gebruik om die ruilvoet in 'n jaar te bepaal?

- Vier. ✓ (1)

4.3.3 Beskryf kortliks die term *handelsvoorwaardes/ruilvoet*.

- Dit is 'n maatstaf van 'n land se uitvoerpryse teenoor sy invoerpryse deur middel van indekse. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

4.3.4 Wat beteken 'n rekord-hoë 130.30 ruilvoet vir die Suid-Afrikaanse ekonomie?

- 'n Verbetering van ruilvoet tot 130.30 toon 'n verbetering in die maatskaplike welsyn van 'n land aangesien ons minder uitvoer nodig het om dieselfde aantal invoere te koop. ✓✓
- 'n Styging in uitvoerpryse beteken ons kry meer inkomende inkomste wanneer ons aan ander lande verkoop. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

4.3.5 Bereken die ruilvoet as die indeks van invoerpryse 96 is en die indeks van uitvoerpryse 108 is (Wys alle berekeninge).

- Handelsvoorwaardes = Indeks van uitvoerpryse/Indeks van invoerpryse x 100 ✓ = $108/96 \times 100 \checkmark = 112.50 \checkmark \checkmark$
(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2 x 2) (4)

4.4 Verduidelik hoe totale aanbod gestimuleer kan word deur doeltreffendheid van insette.

- Laer tariewe vir persoonlike inkomstebelasting is aansporings vir hoë voorspelbaarheid en verhoog die totale aanbod. ✓✓
- Die regering moet maatskappybelasting verlaag sodat die besighede met meer wins bly wat hulle in staat sal stel om belegging en aanbod te verhoog
- Kapitaalverbruik deur kapitaalgoedere op 'n gereelde basis te vervang wat geleenthede sal skep vir besigheid om tred te hou met tegnologiese ontwikkeling. ✓✓
- Ontwikkeling van menslike bronne waar kwaliteit van arbeid verbeter kan word deur opvoeding en opleiding wat die doeltreffendheid van ontwikkeling sal verhoog. ✓✓
- Gratis adviesdienste om geleenthede te bevorder om uit te voer en besighedsaktiwiteite in voorland te vestig. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(4 x 2) (8)

4.5 Hoe kan 'n betalingsbalans-tekort reggestel word?

- Die monetêre owerhede kan die rentekoers verhoog om krediet duur te maak wat die plaaslike bevolking sal ontmoedig om die goedere in te voer. ✓✓
- Die Reserwebank kan volkome beheer oor die valutamarkte neem en sodoende die beskikbare buitelandse valuta beperk om die vraag na buitelandse produkte te verminder. ✓✓
- Die Reserwebank kan die waarde van die geldeenheid devalueer om dit duur te maak om van ander lande te koop. ✓✓
- Die gedevalueerde geldeenheid sal ook plaaslike produkte meer bekostigbaar maak wat tot meer inspuittings sal lei. ✓✓
- Lande kan uitvoerbevordering aanmoedig deur uitvoersubsidies aan hul plaaslike produsente te gee om meer uit wêreldmarkte te verdien. ✓✓
- Invoervervanging deur die instelling van invoer tariewe en kwotas kan ingestel word om die lekkasies direk te verminder. ✓✓
- Lande met tekorte kan geld leen by lande met bybetalings en by die Internasionale Monetêre Fonds wie se grootste doelwit is om lande met betalingsbalans probleme by te staan. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(Maksimum 2 punte vir die blote lys van voorbeelde en/of feite)

(8)

[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord EEN van die twee vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

Jou antwoord sal soos volg geassesseer word:

STRUKTUUR VAN OPSTEL	PUNTE TOEKENNING
<p>Inleiding Die inleiding is 'n laer-orde reaksie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'n Goeie beginpunt sou wees om die hoof-konsep wat met die vraag-onderwerp verband hou te definieer. • MOENIE enige deel van die vraag in die inleiding insluit NIE. • MOENIE enige deel van die inleiding in die liggaam herhaal NIE. • Vermy dit om in die inleiding te noem wat jy in die liggaam gaan bespreek. 	Maks. 2
<p>Liggaam Hoofdeel: Bespreek in detail/In-diepte bespreking/Ondersoek/ Krities bespreek/Ontleed/Vergelyk/Evalueer/Onderskei/ Differensieer/Verduidelik/Teken 'n grafiek en verduidelik/Gebruik die grafiek wat gegee is en verduidelik/Voltooi die gegewe grafiek/ Assesseer/Debatteer 'n Maksimum van 8 punte mag toegeken word vir opskrifte/ voorbeelde.</p> <p>Bykomende deel: Krities bespreek/evaluateer/krities evalueer/ debatteer/lei af Vergelyk/onderskei/interpreteer/hoe?/Stel voor 'n Maksimum van 2 punte mag toegeken word vir blote lys van feite.</p>	Maks. 26 Maks. 10
<p>Gevolgtrekking Enige gevolgtrekking van hoër orde moet insluit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'n Kort opsomming van wat bespreek is sonder om feite wat reeds genoem is, te herhaal • Enige mening of waardeoordeel oor die feite wat bespreek is • Bykomende ondersteunings-inligting om bespreking/ analise te versterk • 'n Teenstrydige standpunt met motivering, indien nodig • Aanbevelings 	Maks. 2
TOTAAL	40

VRAAG 5: MAKRO-EKONOMIE

INLEIDING

Die kringloopmodel is 'n vereenvoudigde voorstelling van die interaksie tussen die deelnemers van die ekonomie. ✓✓

Markte koördineer ekonomiese aktiwiteite en bepaal die vermoë van goedere en dienste. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante inleiding.)

(Maks. 2)

HOOF GEDEELTE

Goedere/produk/uitsetmark ✓

- Dit is markte vir verbruikersgoedere en -dienste . ✓✓
Koop en verkoop van goedere wat in die mark geproduseer word, sluit in:
 - Kapitaalgoedere mark vir die verhandeling van geboue en masjinerie. ✓✓
 - Verbruikersgoedere mark vir die verhandeling van duursame goedere, semi-duursame goedere en nie-duursame goedere. ✓✓
- Die beweging van goedere en dienste verteenwoordig werklike vloei in die kringloop. ✓✓
- Die betalings van die goedere en dienste verteenwoordig geld-vloei. ✓✓

Faktore/hulpbron/insetmarkte ✓

- Produksiefaktore word in die faktormark gekoop en verkoop. ✓✓
- Die produksiefaktore sluit in: arbeid, kapitaal, grond en entrepreneurskap. ✓✓
- Die beweging van die produksiefaktore verteenwoordig alle vloei. ✓✓
- Huishouding is die eienaars van die produksiefaktore. ✓✓

Finansiële mark ✓

- Die mark verskaf finansiële dienste aan verskeie deelnemers binne die ekonomie. ✓✓
- Dit mobiliseer surplus-fondse en bied dit aan diegene wat finansiering benodig. ✓✓
- Die finansiële mark bestaan uit twee samestellings: die geldmark en die kapitaalmark. ✓✓
- Die geldmark spesialiseer in korttermynlenings en spaargeld. ✓✓
- Die primêre instelling in die geldmark is die Suid-Afrikaanse Reserwebank (SARB). ✓✓

- Die produk wat in die geldmark verkoop word, sluit korttermyndeposito's, skuldbriewe en skatkiswissels in. ✓✓
- Die kapitaalmark fokus op langtermynbesparings en lenings. ✓✓
- Die Johannesburg-aandelebeurs is 'n belangrike instelling in hierdie mark. ✓✓
- Voorbeelde van produkte wat in die finansiële mark verkoop word, sluit in verbandlenings. ✓✓

Buitelandse valutamark ✓

- Die buitelandse mark is 'n mark waar geldeenhede vir 'n ander verhandel word, soos na rand na dollars. ✓✓
- Dit ontstaan wanneer 'n land goedere van 'n ander invoer, wat vereis dat binnelandse geldeenheid omgeskakel moet word om vir invoer te betaal. ✓✓
- Hierdie mark funksioneer internasionaal aangesien valuta van verskeie lande verhandel word. ✓✓
- Buitelandse geldeenhede kan deur banke en buitelandse valuta-agentskappe verkoop word. ✓✓

(Allokeer 'n maksimum van 8 punte vir opskrifte/voorbeelde)

ADDISIONELE DEEL

- 'n Toename in belegging in Suid-Afrika het bygedra tot die skep van meer werkseleenthede deur besighede in staat te stel om hul aanbiedings te benut. ✓✓
- Toenemende belegging het mededinging tussen besighede aangemoedig namat nuwe toetreders en bestaande maatskappye hul produkte en dienste innoveer er verbeter. ✓✓
- Die bevordering van mededinging deur die vestiging van nuwe besighede, wat lei tot ekonomiese groei. ✓✓
- Toename in belegging wat die ekonomie se kapitaalvorming uitbrei om sy produksievermoë te verbeter. ✓✓
- Belegging lei tot die skepping van nuwe infrastruktuur, masjiene en tegnologieë wat help om produktiwiteit en uitset te verbeter. ✓✓
- Die verhoging van die regering se belastingbasis, die verhoging van belastinginkomste. ✓✓
- Verbeter die mededingendheid van plaaslike besigheid in globale markte wat lei tot toename in vraag na uitvoere. ✓✓
- Hoër belegging verhoog die totale vraag in die ekonomie. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(Maksimum 2 punte vir die blote lys van voorbeelde/feite)

Gevolgtrekking

- Markte speel 'n belangrike rol in die ekonomie deur met produsente te skakel, om te verseker dat die vraag bevredig word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

VRAAG 6: MAKRO-EKONOMIE

•Bespreek die redes vir mislukking in die openbare sektor in detail en koppel dit aan tipiese probleme wat deur openbare sektor voorsiening ervaar word. (26)

•Regverdig die redes waarom die regering verskillende tipes belasting hef. (10)

INLEIDING

Mislukking in die openbare sektor vind plaas wanneer regeringsingryping in die ekonomie lei tot 'n ondoeltreffende toewysing van hulpbronne en 'n algehele afname in ekonomiese welsyn. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante inleiding.)

(Maks. 2)

HOOFDEEL

Bestuur mislukking. ✓

- Bestuursmislukking is 'n tekort aan plig of prestasie in die leiding en beheer van staatsdepartemente, funksie of span. ✓✓
- Aangesien die beoordeling van behoeftes moeilik is, kan die staat sommige goedere oorvoorsien en sommige goedere ondervoorsien. ✓✓
- Op hierdie manier kon die bestuur nie in die behoeftes van die verbruikers voorsien nie en sal daar vermorsings wees wat tot die mislukking van die openbare sektor lei. ✓✓
- Mense wat in semi-staatsinstellings werk, het dalk nie bestuursvaardighede nie en kan uiteindelik verkeerde beleide implementeer wat die openbare sektor kan laat misluk. ✓✓
- As die bestuur nie die besluite wat hulle geneem het kan verduidelik en verduidelik hoe hulle die geld wat aan hulle toegeken is, bestee nie, is hulle nie aanspreeklik nie en dit kan die gevolg wees van korrupsie. ✓✓

Apatie. ✓

- Apatie is wanneer jy nie toewyding het om enigiets te doen nie of net nie omgee vir wat rondom jou aangaan nie, wat een van die kenmerke van sommige staatsamptenare is. ✓✓
- Die regeringsamptenare toon min of geen belangstelling om doeltreffende diens aan die publiek te lewer nie, daar is gewoonlik lang tye in die regeringskantore aangesien apatie gedrag en vermoë om daaglikse aktiwiteite te voltooi beïnvloed. ✓✓
- Korrupsie en swak dienslewering is tekens van apatie en kan 'n oorsaak van swak aanspreeklikheid wees. ✓✓
- Parastaat werknemers het nie die belangstelling of besorgdheid nie, want hulle weet hulle sal betaal word, selfs wanneer hulle onder-presteer. ✓✓

Burokrasie. ✓

- Burokrate is geneig om reëls en regulasies te gehoorsaam sonder oordeel, burokrate gaan alles daarvoor om die wet te volg. ✓✓
- Daar word geen klem gelê op die skep van bykomende bevoegdhede nie, aangesien daar minder vryheid is om binne 'n burokrasie op te tree. ✓✓
- Komplekse reëls en prosedures kan lei tot ondoeltreffendheid in die openbare sektor en die openbare sektor kan versuim om die goedere en dienste betyds aan die verbruikers te verskaf. ✓✓
- As daar 'n elektrisiteit fout by een of ander huis is, sal die staatsmaatskappy Eskom hul werkers stuur om die fout reg te stel en die werkers sal net daardie fout regmaak omdat hulle aangesê is om dit reg te stel, selfs al is daar 'n fout in die naburige huis, sal hulle dit nie regmaak nie, maar hulle sal daardie fout nodig hê om a
- aangemeld te word sodat hulle dit kan kom regmaak. ✓✓
- Burokrasie hou verband met ondoeltreffendheid aangesien die regeringsamptenare minder openbare goedere en dienste verskaf as wat hulle met die beskikbare hulpbronne kan verskaf as gevolg van te veel rompslomp. ✓✓

Gebrek aan motivering. ✓

- Werkers ontvang selde aansporings vir suksesvolle dienslewering, maar word slegs op insette en prosesse gemonitor. ✓✓
- Dit kan lei tot beperkte dienste, hoë koste, lae gehalte werk aangesien werkers voel dat hulle nie deur die werkgewer gewaardeer word nie. ✓✓
- Nasionalisering van maatskappye kan werkers ontmoedig om hard te werk, aangesien hul harde werk nie erken sal word nie, wat daartoe lei dat die werkers minder doeltreffend is. ✓✓

Politici. ✓

- Gebrek aan aanspreeklikheid deur politici kan die gevolg wees van korrupsie en dit kan daartoe lei dat hulle nie die beloftes nakom wat hulle aan individue gemaak het toe hulle hul veldtogte gevoer het nie. ✓✓
- Politici onderskryf of bevorder gewoonlik beleide of projekte wat meestal onrealisties is solank hulle die stemme in ruil daarvoor kry. ✓✓
- Aangesien die politici nie aanspreeklik is vir hul optrede nie, kan hulpbronne weens korrupsie nie regverdig toegewys word nie. ✓✓

Strukturele swakhede. ✓

- Soms is 'n ekonomie se probleme dieper en langer blywend, gewoonlik as gevolg van ondoeltreffende regeringsbeleid. ✓✓
- Doelwitte word nie bereik nie omdat hulle teen mekaar kan werk. ✓✓
- Dit kan gebeur wanneer die regering inkomste en rykdom te aggressief herverdeel sonder behoorlike projeksies. ✓✓
- Strukturele swakheid hou verband met prysbeleid, aangesien dit gewoonlik moeilik is vir die regering om veranderende omstandighede te akkommodeer in terme van die heffing van toepaslike pryse in die ekonomie. ✓✓

Spesiale belangegroepes. ✓

- Sekere mense of groepe met 'n kragtige invloed in die regering probeer gewoonlik hul eie belange bevorder deur middel steunwerwing. ✓✓
- Hierdie groepe sluit private besighede en die vakbonde in. ✓✓
- Plaasboere is geneig om onverdiende subsidies te eis en georganiseerde arbeid is geneig om die regering tot hul eie voordeel te beïnvloed (Meer salaris) ten koste van dienslewering. ✓✓
- Spesiale belangegroepes kan ook met privatisering verbind word as gevolg van die bewyse wat ons tydens Covid19 gesien het toe besighede om hulp-subsidies aansoek gedoen het en dit nie ten volle met hul werkers gedeel het nie, wat 'n onnodige misleiding van fondse was. ✓✓

(Allokeer 'n maksimum van 8 punte vir opskrifte/voorbeelde)

ADDISIONELE DEEL

- Die regering hef belasting om geld in te samel om alle soorte staatsbesteding aan openbare goedere en dienste te finansier. (Direkte en indirekte belasting) ✓✓
- Om die verbruik van nadelige goedere wat skade aan menslike gesondheid veroorsaak, te ontmoedig. (Aksynsbelasting) ✓✓
- Om die eksterne koste of negatiewe eksternaliteit na private koste om te skakel. (Groen belasting) ✓✓
- Om die invoer van sekere produkte te ontmoedig of om die plaaslike ekonomie te beskerm. (Doeanebelasting) ✓✓
- Die regering hef belasting om inkomste te herverdeel. (Progressiewe persoonlike inkomstebelasting) ✓✓
- Om die ekonomie te beïnvloed of om die ekonomiese aktiwiteit te stimuleer of te stort. (Direkte en indirekte belasting) ✓✓
- Om die fondse in te samel wat gebruik sal word om rente op staatskuld te betaal of om staatskuld af te betaal. (Direkte en indirekte belasting) ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(Maks. 10)

(Maksimum van 2 punte vir die blote lys van voorbeelde of feite)

GEVOLGTREKKING

As bogenoemde probleme nie betyds deur die regering hanteer word nie, sal die regering voortgaan om sy mense in die steek te laat in terme van dienslewering. ✓✓

(Aanvaar enige korrekte hoë-orde relevante antwoord.)

(Maks. 2)

[40]

TOTAAL AFDELING C: 40

TOTAAL: 150

